

УДК 351.773.13

А. М. Пугач,
к. т. н., доцент кафедри сільськогосподарських машин,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У НАПРЯМІ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АГРАРНОГО РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

A. Pugach,
Candidate of Technical Sciences, reader, reader Dept. of agricultural machinery, Dnepropetrovsk State Agrarian University of Economics

CONCEPTUAL IMPROVEMENT OF REGIONAL POLICY TOWARD IMPROVING AGRICULTURAL USE PERFORMANCE RESOURCE POTENTIAL OF UKRAINE

Розглянуто завдання, які потрібно вирішити для розвитку взаємодії бізнесу та органів влади в галузі модернізації аграрного ресурсного потенціалу на регіональному рівні. Обґрунтовано основні напрями реалізації інноваційних програм. Запропоновано напрями нарощування ресурсної складової модернізаційного розвитку аграрного ресурсного потенціалу. Обґрунтовано принципи реалізації регіональної політики щодо підвищення результативності використання наявних ресурсів у складі аграрного ресурсного потенціалу регіону. Запропоновано комплекс заходів, які потрібно здійснити органам державної влади, які займаються проведенням ефективної регіональної політики.

The problems that must be solved for the development of cooperation between business and government in the field of modernization of the agricultural resource potential at the regional level. The main directions of the implementation of innovative programs. Directions increasing resource component of the modernization of the agricultural resource potential. The principles of regional policy to improve the efficiency of use of available resources as part of the agricultural resource potential of the region. The complex of measures to be taken to public authorities who are engaged in conducting an effective regional policy.

Ключові слова: Державне регулювання, інноваційний розвиток, аграрний сектор, ресурсний потенціал, регіон, регіональний рівень, модернізаційний розвиток, регіональна політика.

Key words: State regulation of innovation development, agriculture, resource potential, the region, the regional level, modernization development, regional policy.

ВСТУП

Перетворення науково-технічного потенціалу на основний елемент якісного зростання національної економіки неможливий без конкурентоспроможної у світовому масштабі української інноваційної системи, що представляє собою сукупність підприємств і організацій, що забезпечують тісну взаємодію освітніх, наукових, підприємницьких і некомерційних організацій різних сфер діяльності. При цьому на сьогоднішній день неможливо забезпечити ефективне функціонування національної інноваційної системи без відповідних регіональних інноваційних систем, що залежать від рівня розвитку науково-технічного потенціалу конкретного регіону, попиту на інновації різних галузей регіональної економіки, а також зацікавленості органів влади регіону в результатах інноваційної діяльності.

Слід зазначити, що розробка і реалізація комплексу заходів розвитку інноваційної системи в Україні обумовлюють необхідність впровадження нових підходів до оцінки інноваційної діяльності та її ефективності на рівні як окремо взятого регіону, так і держави в цілому. Подібного роду розробки повинні бути спрямовані на забезпечення удос-

коналення регіональної політики у напрямі підвищення результативності використання аграрного ресурсного потенціалу України.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Процес модернізації розвитку аграрного ресурсного потенціалу вимагає масового впровадження сучасних технологій, створення нових сучасних виробництв або внесення радикальних змін у вже існуючі, серйозні інвестиції у формування нової якості людського капіталу. Все перераховане, призводить до різкого зростання вкладення інвестицій до пріоритетних високотехнологічних галузей. Державне регулювання процесу підвищення результативності використання ресурсів регіону спрямоване на формування ефективних принципів і механізмів ринкового господарювання та створення сприятливих умов для активізації діяльності господарюючих суб'єктів на основі ринкового механізму. Завдання ресурсного забезпечення програм модернізації регіональної економіки є першочерговим. Тому в роботі ставиться завдання запропонувати напрями підвищення результативності використання аграрного ресурсного потенціалу України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Проблема підвищення результативності використання наявних ресурсів актуальна як для макро-, так і мезо- і мікрорівнів, оскільки відображає ступінь ефективності діяльності окремих економічних систем, а також господарюючих суб'єктів. Існуючі проблеми територіального розвитку вимагають формування нових підходів до їх вирішення на регіональному рівні.

Трансформація національної економіки обумовлює необхідність модернізації інструментів державного регулювання на регіональному рівні. У зв'язку з цим, необхідно визначити стратегічні орієнтири, мету розвитку регіону, а також засоби їх досягнення, основні напрями і механізми їх реалізації, виходячи із забезпечення балансу економічних інтересів держави, регіону і населення. Сьогодні гостро нарізла необхідність узгодженого застосування єдиних нормативних документів соціально-економічного розвитку регіонів. Підставою для практичної реалізації даного підходу може стати розробка загальнодержавної Концепції довгострокового соціально-економічного розвитку України.

Побудова зазначеної концепції має будуватися не на підсумовуванні показників, а формуванні якісно вищого рівня аналізу та синтезу регіональних проблем. Організація нормотворчої діяльності повинна передбачати не тільки складання концептуальних документів і регіонального рівня, але і їх методичне забезпечення, періодичне оновлення інформаційних джерел, трансформацію базових положень, а також коригування пріоритетів та інструментів досягнення заявлених цілей в залежності від зміни соціально-економічної ситуації.

Крім того, вдосконалення законодавчої бази, спрямованої на досягнення певних погоджених між державою і бізнес-спільнотою обгрунтованих цільових індикаторів очікуваних результатів може будуватися за принципом форсайт-проектів. Під "форсайтом" слід розуміти оцінку довгострокових перспектив наукових винаходів, технологій, соціально-економічного стану, з метою визначення стратегічних напрямів досліджень, спрямованих на розвиток економіки [1, с. 172].

З метою вдосконалення нормативної бази необхідно усунути надлишкові, суперечливі і неоднозначні норми і сформувати доступні, прозорі і мінімально необхідні регламенти і норми для всіх видів діяльності, що вимагають регулювання, при активній участі в даній роботі представників бізнес-структур і професійних співтовариств. Таким чином, спільна діяльність держави, бізнесу і суспільства дозволить сформувати ефективний алгоритм розробки єдиних правил і норм.

Розвитку взаємодії бізнесу та органів влади в галузі модернізації аграрного ресурсного потенціалу на регіональному рівні сприятиме вирішення пріоритетних завдань:

- ліквідація інфраструктурних обмежень економічного зростання;
- розвиток високотехнологічних виробництв обробної промисловості та агропромислового комплексу;
- створення умов для експорту високотехнологічної продукції промислового призначення;
- розвиток інноваційно-виробничого потенціалу підприємницьких структур.

Вирішення поставлених завдань можливе за рахунок створення і розвитку особливих економічних зон, промислових парків, створення виробничих кластерів і т.д.

Крім того, слід зазначити, що державно-приватне партнерство, в даному випадку, є найбільш ефективним механізмом залучення інвестицій до процесу модернізації аграрного ресурсного потенціалу.

Існуючі на сьогоднішній день регіональні інноваційні програми не утворюють єдиної системи (відсутність взаємодії з сусідніми регіонами), відсутні єдині для всіх регіонів показники та індикатори оцінки ступеня реалізації іннова-

ційних програм. Не передбачено заходів обліку виконання програм, перевірки їх ефективності. При цьому більшість програм розробляється як результат особистих переваг представників регіональних органів влади без врахування інтересів наукової сфери та бізнес-спільноти.

Таким чином, у сучасних умовах назріла гостра необхідність у вирішенні наступних напрямів реалізації інноваційних програм:

- розробка та реалізація регіональної інноваційної стратегії;
- формування сприятливих економічних і політичних умов для розвитку інноваційної діяльності в регіоні;
- створення системи підтримки інноваційної діяльності;
- формування і розвиток коопераційних зв'язків різних галузей регіональної економіки та науковими організаціями;
- вдосконалення існуючих механізмів державного сприяння комерціалізації результатів наукових досліджень та експериментальних розробок;
- впровадження системи моніторингу за реалізацією інноваційної діяльності.

Слід зазначити, що в сучасних умовах необхідно вирішити проблеми надлишкового зносу основних фондів, здійснення технологічної модернізації та інноваційного оновлення основного капіталу підприємств регіону. Знос основних фондів характерний як для більшості підприємств виробників, так і споживачів різних ресурсів, і недостатньо ефективних передавальних пристроїв (лінії електропередач, теплові мережі, системи газо- і нафтопостачання), здатні викликати аварійну ситуацію [2, с. 195].

Таким чином, враховуючи ситуацію, що склалася в аграрному секторі, можна зробити висновок про те, що модернізаційний розвиток аграрного ресурсного потенціалу практично відсутній, у зв'язку з: втратою у ряді галузей виробничого потенціалу через високий рівень зносу основних фондів; низької інвестиційної активності; низькою якістю конкурентоспроможності продукції; відтоком капіталу.

Найважливішою умовою нарощування ресурсної складової модернізаційного потенціалу регіонів є формування та розвиток інноваційної системи, що враховує особливості сучасного стану регіональної економіки.

Нарощування ресурсної складової модернізаційного розвитку аграрного ресурсного потенціалу може здійснюватися за такими напрямками:

- за допомогою виділення бюджетних коштів на реалізацію модернізаційно-інноваційних програм;
- ефективного використання фінансових ресурсів банківських та підприємницьких структур регіону.

При цьому, регіони повинні вкладати значні обсяги інвестицій у перетворення науково-технічного потенціалу та інноваційну діяльність.

Необхідність фінансового забезпечення планованих заходів із залученням банківської і страхової системи, стимулюючих великомасштабні і довгострокові кредити та інвестиційні вкладення в стратегічні перетворення промисловості і науки регіону модернізаційних проектів на мезорівні, підсилюють функції банківської системи.

Модернізаційний розвиток аграрного ресурсного потенціалу відчуває значний брак інвестицій і позикового капіталу. Причиною цьому є нерозвиненість "нетрадиційних" ринкових механізмів та інструментів інвестування, одним з них є венчурне інвестування, яке характеризується тривалими термінами вкладень, відносно високим комерційним ризиком і, відповідно, потенційно більш високими доходами. Для координації та контролю такої діяльності в регіонах створюються інноваційно-венчурні фонди.

Регіональні венчурні фонди влаштовані за таким принципом, що входження приватних інвесторів на ринок або повністю є закритим, або існує безліч бар'єрів для їх

входження. Зокрема на рівні регіону регіональну владу як співінвесторів венчурного фонду, в першу чергу, цікавить не прибутковість і ефективність проекту, а скільки робочих місць і як скоро інноваційний проект може їх дати. Майбутній дохід — це щось абстрактне і незрозуміле, а робочі місця — це реальність і необхідність для розвитку регіону.

Потрібно змінити сформоване відношення регіональної влади до інвестиційних венчурних фондів регіону, в пріоритет ставити самоціль створення таких фондів.

З метою створення умов для проведення надійної та адекватної оцінки модернізаційного потенціалу регіону необхідно створення єдиної інформаційно-статистичної бази даних в регіонах, що включає обов'язкове для заповнення всіма господарюючими суб'єктами в режимі online поля з показниками інноваційної діяльності, що включає показники результативності та ресурсного забезпечення.

Регіональна політика щодо підвищення результативності використання наявних ресурсів у складі аграрного ресурсного потенціалу регіону будується згідно з наступними принципами:

1) послідовності — поетапне управління природно-ресурсною базою регіону:

— формування повної інформації про наявний потенціал регіону та його компонентів і можливості його використання;

— розробка оптимального співвідношення фактичних і планових обсягів використання природно-ресурсного потенціалу;

— забезпечення раціонального використання залученого до господарської діяльності природно-ресурсного потенціалу;

2) комплексності — управління раціональним використанням природно-ресурсного потенціалу включає комплекс заходів економічного та адміністративного впливу на суб'єкти господарювання, які стимулюють їх на прийняття рішень, що спрямовані на нарощування та раціональне використання всіх елементів модернізаційного потенціалу регіону;

3) інституційного забезпечення — вибір і реалізація основної інституційної моделі розвитку регіону залежно від конфігурації правочинів на об'єкти природно-ресурсного потенціалу.

Для координації дій у сфері управління модернізаційними процесами в регіоні необхідною умовою є застосування заходів організаційного, кадрового, інформаційного, науково-методичного, економічного і соціального характеру. Враховуючи той факт, що в регіонах функціонують різні системи освіти, що відносяться до всіляких рівнів управління, виникла необхідність у створенні регіональних міжвідомчих координаційних рад, основна мета діяльності яких полягає в координації дій у сфері управління єдиним науково-освітнім простором для підвищення ефективності управління підготовкою кваліфікованих кадрів для регіональної економіки. Створення такого роду комісій дозволить здійснити перехід до ефективної системи підготовки фахівців для окремо взятих регіонів.

Отже, в цих умовах, необхідно проведення такої регіональної політики в галузі управління ресурсної складової, здатної вивести регіон на новий рівень економічної системи, стратегічно конкурентоспроможної і орієнтованої на збалансовану економіку із зростанням потенціалу;

4) вдосконалення процесу використання аграрного ресурсного потенціалу регіону, фінансовим результатом якого виступає ефект від використання природно-ресурсного потенціалу (може визначатися такими загальними параметрами, як валовий регіональний продукт, і приватними галузевими показниками фактичної продуктив-

ності праці). Задоволення зростаючих потреб у скороченні ресурсів регіону можливе лише у випадку оптимального використання економічних ресурсів. Саме тому останнім часом все більшою мірою суспільство приділяє величезну увагу питанням та проблемам ресурсозбереження.

У ході реалізації концепції розвитку аграрного ресурсного потенціалу відповідно зміниться і підхід до оцінки ефективності довгострокового сталого розвитку, основою якою повинна стати оцінка витрат ресурсного потенціалу в результаті реалізації проекту, а при оцінці ефективності розвитку регіону в цілому — створення довгострокового бізнесу, що веде до зростання ресурсного потенціалу.

ВИСНОВКИ

Отже, з метою підвищення ефективності реалізації аграрного ресурсного потенціалу регіону органи державної влади, що займаються проведенням ефективної регіональної політики мають здійснювати комплекс заходів, які спрямовані на підвищення результативності використання наявних ресурсів. Пропонований комплекс повинен охоплювати два основних напрямки: удосконалення законодавчої та нормативної бази регіональної економіки, а також механізмів управління граничними можливостями природно-ресурсного комплексу регіону у відповідність економічним інтересам суспільства; політична спрямованість регіональних органів управління до вдосконалення механізмів раціонального використання природно-ресурсної складової модернізаційного потенціалу регіону.

Метою реалізації двох даних напрямів є забезпечення нарощування і повноцінна реалізація природно-ресурсної складової модернізаційного потенціалу регіону. Досягнення зазначеної мети повинно здійснювати в три етапи: формування повної інформаційної бази про наявний потенціал регіону та його компонентів і можливості його використання; розробка оптимального співвідношення фактичних і планових обсягів використання природно-ресурсного потенціалу відповідно до принципів заощадження і накопичення; забезпечення контролю за раціональним використанням залученого до господарської діяльності природно-ресурсного потенціалу.

Література:

1. Маршалок М.С. Формування та використання ресурсного потенціалу аграрної сфери в контексті розвитку біоекономіки / М.С. Маршалок // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. — 2014. — Вип. 200 (2). — С. 171—175.

2. Ільчук О.М. Наукові засади державного регулювання аграрної сфери в умовах підвищених ризиків / О.М. Ільчук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. — 2013. — Вип. 181 (4). — С. 193—199.

References:

1. Marshalok, M.S. (2014), "Formuvannya ta vikoristannya resursnogo potentsialu agrarnoyi sferi v konteksti rozvitku bioekonomiki", *Naukoviy visnik Natsionalnogo universitetu bioresursiv i prirodokoristuvannya Ukraini*. Seriya: Ekonomika, agrarniy menedzhment, biznes, vol. 200 (2), pp. 171—175.

2. Ilchuk, O.M. (2013), "Scientific bases of state regulation of the agrarian sector in the conditions of high risks", *Naukoviy visnik Natsionalnogo universitetu bioresursiv i prirodokoristuvannya Ukraini*. Ser.: Ekonomika, agrarniy menedzhment, biznes, vol. 181 (4), pp. 193—199.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2016 р.